

A SZENT ISTVÁN RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM THE ST STEPHEN ROMAN CATHOLIC CHURCH

 Az újhatvani hívek évtizedes óhaja volt egy katolikus templom megvalósítása, amire már 1907-től gyűltek a pénzadományok. Már akkor szó volt róla, hogy az elkészülő templomban a ferencesek lássák el a szolgálatot. A templomépítés előkészítését a belvárosi egyházközség esperese, Hirling János koordinálta, és ő volt annak a templomépítő bizottságnak a vezetője is, amely 1927-ben közzé tette, majd 1928 áprilisában elbírálta a tervezési pályázatra beküldött 48 tervdokumentációt. Számos kiváló munkával találkoztak a pályázatok átnézésakor, és végül Irsik László műegyetemi tanár tervét tartották a legkiválóbbnak. Irsik kikötötte, hogy a kivitelezésnél mint építési felügyelő minden építőanyagot meg kíván vizsgálni, és azokat csak az ő engedélye után lehet beépíteni. A templom elkészülte után, 1931-ben egy rendházat is építettek a templomhoz, melybe ferences atyák költöztek. Az újhatvani hívek nagyon megszerették a szerény körülmények között élő szerzeteseket az évtizedek alatt.

1944. szeptember 20-án az angolszász légierő bombáitól a templom teteje leégett, komoly sérülések keletkeztek a freskókon, és a rendház egész berendezése elpusztult. A háború után az egyház is bekapcsolódott az újjáépítésbe, és a kolostorban tanulhattak azok a diákok, akiknek az iskolaépületük használhatatlanná vált. Az új plébánia végül 1946-tól válhatott önálló egyházközséggé. 1948 után az új hatalom nem nézte jó szemmel a szerzetesrendek működését, és az ÁVO koholt vádak alapján elhurcolt négy szerzetest. Egyiküket, P. Lukács László Pelbártot egy Finn-Karéliai munkatáborba száműzték, és ott is hunyt el. 1950-ben kormányzati döntés alapján feloszlatták a szerzetesrendeket, ezért június 19-én az államvédelmi hatóság emberei jelentek meg, hogy kitelepítsék az atyákat. A védelmükre kelő hívekből kisebb tüntetés kerekedett, amelynek résztvevőit elhurcolták, és utána családostól majd 300 főt kitelepítettek. Az üresen maradt kolostorban 1954-től leánykollégium működött, és csak 1990-ben került újra egyházi kezelésbe. 2001. augusztus 20-án avatták fel a templom előtt Szent István szobrát, melyet Szpisják Pál szobrászművész készített. Ma már csak a templom freskói és az emléktáblák utalnak arra, hogy ez a templom egykor a ferenceseké volt.

(209.) Irsik László 18 magyarországi templomot tervezett életében. A hatvani pályázat eredményhirdetése után a templom részletes terveinek elkészítésébe bevonta Nagy András műépítésszt is, így közös művük lett e templom. László Irsik designed 18 churches in Hungary during his career. After the result of the competition had been announced he asked architect András Nagy to take part in the process of working out the detailed plans of the church, so it was the result of their common work.

 The members of the Roman Catholic congregation of Újhatvan eagerly wanted to erect their own church for decades and they already collected money for this purpose from 1907. The competition for the design was eventually announced in 1927. Forty eight competition designs were sent altogether of which in April 1928 the committee dealing with the preparation for the construction chose the plans prepared by László Irsik, a professor at the Technical University. A monastery was added to the church in 1931 where Franciscans moved. The congregation of Újhatvan became fond of the friars during the decades that lived under modest circumstances.

The roof of the church burnt down due to the bombs dropped on the town by the allied air forces on 20 September 1944 which badly damaged the frescos, and the whole furniture of the monastery was brought to ruins indeed. The Church itself took part in the reconstruction after the war, and the monastery served as a

school for those pupils whose school got damaged. The new parish became an independent congregation in 1946.

After 1948 the new regime was fairly intolerant of the activities of monastic orders, and the state security authorities arrested four friars based on made-up charges. One of them was László Pelbárt P. Lukács who was exiled to a labour camp in Finnish Karelia, and he eventually died there. As the government decided to dissolve the monastic orders in 1950, the members of the state security authorities came to the monastery on 19 June in order to relocate the friars. A small demonstration arose among the member of the congregation who were trying to protect the friars. The participants were arrested, and 300 persons were relocated. The empty monastery was turned into a student hostel for girls in 1954, and the congregation received it back only in 1990. Prepared by sculptor Pál Szpisják, the statue of Saint Stephen was unveiled on 20 August 2001 in front of the church. These days only the frescos and the memorial plaques refer to the fact that the monastery once belonged to the Franciscans.

A Szent István Római Katolikus Templom

 (210.) A neobarokk stílusú templom kivitelezési munkálataira kiírt pályázaton a Ring cég ajánlata bizonyult a legjobbnak. A nagy gonddal épített templom öt boltszakaszos részre oszlik, és az egész épület egy hatalmas betongyűrűn nyugszik. Az 1930-ban készített kép előterében megfigyelhető a Nagytelekről a cukorgyárig tartó lóvontatású vasút sínpárja is. Ezt a keskeny nyomtávú iparvasutat „mezei vasútnak”, gazdasági lóvasútnak (lórénak) vagy kutyavasútnak is hívták ezen a vidéken.

 The offer of Ring company proved to be the best one on the competition announced in order to execute the construction works of the new baroque church. Built with great care, the church is divided into five arched sections, and the whole building stands on a huge concrete ring. In the foreground of this 1930 postcard we can see the track of the horse-drawn railway from Nagytelek to the sugar factory. This narrow gauge railway is also called in this region light railway or industrial horse tram, or dog railway.

Hatvan.

Újhatvani róm. kath. templom.

 (211.) A templomépítésért felelős Hirling János esperes „főművét”, az akkori Lévy téren álló templomot 1929. augusztus 20-án Szent István tiszteletére Hanauer Árpád váci püspök szentelte fel. Azonban továbbra is egy egyházközséget alkottak a belvárosi templom közösségével.

 Standing at Lévy Square as it was called at that time, the „chief work” of dean János Hirling responsible for the construction of the church was dedicated by bishop of Vác Árpád Hanauer on 20 August 1929 in honour of St Stephen. However, the community of Újhatvan continued to belong to the congregation of the church situated in the centre of the town.

A Szent István Római Katolikus Templom

Ferences templom és kolostor Újhatvan

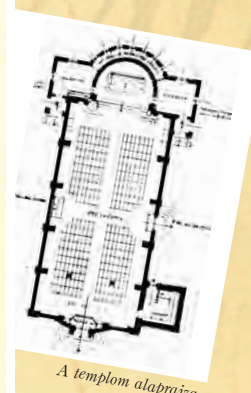
Hanauer Árpád
váci püspök

 (212.) 1931-ben építették hozzá a kolostort, melybe az újhatvani hívek kérésére ferencesrendi szerzetesek telepedtek le, akik két évtizeden keresztül nyújtottak lelki támaszt az itt élőknek. A rendház megáldására 1931. augusztus 30-án került sor, és szintén Hanauer püspök végezte, aki az ünnepségen arról beszélt, hogy a „város fejlődése magával hozza idővel a kettéválást, ...de addig még egy plébániához tartozik egész Hatvan”. Csak 1946-ban vált önállóvá az újhatvani egyházközség.

 A monastery was added to the church in 1931 and Franciscan friars moved to there complying with the request of the community of Újhatvan. They gave spiritual support to the local population for two decades. The monastery was blessed on 30 August 1931 by bishop Hanauer who said on the ceremony that „the development of the town will led to a separation, but until then all Hatvan belongs to one parish.” The community of Újhatvan became independent in 1946.

Hatvan. Újhatvani Ferences templom és rendház.

A templom alaprajza

 (213.) A Szent Ferenc Rend kiadásában 1941-ben megjelent képeslapon is jól látszik, hogy milyen harmonikus egységet alkotott az egyhajós, egyetlen homlokzati tornyú templom és a ferences rendház alkotta épületkomplexum, amikor még nem volt körbezárva különböző lakóházakkal. A kolostor terveit Ring Kálmán építész-mérnök készítette, és a kivitelezési költségekhez a Vasutasok Országos Gazdasági Egyesületének Hatvani csoportja 500 pengőt ajánlott fel 1930 augusztusában.

 Issued by the Franciscan Order in 1941, this postcard clearly shows the harmonic unit of the building complex formed by the one-aisled church with its one single frontal tower and the monastery, as they were not yet surrounded by different kind of houses at that time. The plans of the monastery were prepared by Kálmán Ring, and the Group of Hatvan of the National Economic Union of Railway Workers offered 500 pence to the construction in August 1930.

A Szent István Római Katolikus Templom

A templom főoltára

Hatvan.

Újhatvani röm. kath. templom főoltára.

 (214.) Az 1933-ban megjelent képeslapon a templom főoltára látható, amelyet szintén Irsik tervezett, és középpontjában Benczúr Gyula Szent István felajánlja a koronáját Szűz Máriának című képének másolata van. A képeslap érdekessége, hogy itt még az oltár mögötti falrész nincs megfestve. A templomhajó bal oldalán lévő öt, illetve a jobb oldalon látható hat darab színes üvegablakot Palka József budapesti üvegfestő készítette.

 Published in 1933, this picture postcard shows the high altar of the church which also was designed by Irsik, and we can see the replica of a painting of Gyula Benczúr in its centre (St Stephen offers his crown to the Blessed Virgin Mary). It is interesting to mention that the wall behind the altar has not been painted. The stained-glass windows on both side of the nave of the church were prepared by József Palka, a glass painter of Budapest.

Jézus alakja a szentélyben

Hatvan. Újhatvani ferences templom belseje.

 (215.) Az 1940-es évek elején készült lapon már teljes szépségében csodálhatjuk a főoltárt, fölötté a szentélyben Márton Lajos 1937-ben – ún. Botticelli-technikával – festett freskója, amely Krisztus királyt, mint Pantokratort ábrázolja. A lecke oldalon Szent László, az evangéliumi oldalon Szent Margit látható. A diadalív közepét Isten báránya, míg a jobb oldalt angyalok és egy ferences barát, a bal oldalt Bayloni Szent Pascal és egy bárány képe díszíti.

 We can admire the high altar in its pride on this picture from the beginning of the 1940s. The fresco of Lajos Márton (painted in 1937) is above in the sanctuary which depicts King Christ as Pantocrator. Saint Ladislaus is on the Epistle side while Saint Margaret is on the Evangelist side. The middle of the arch is adorned with the painted Holy Lamb. A painting of a Franciscan monk with angels decorates the right side and a painting of St Paschal Baylon and a lamb appears the left one.

A Szent István Római Katolikus Templom

Hatvan. Újhatvani ferences templom belseje.

Szent Erzsébet (fresco).

A Jézus Szíve mellékoltár

 (216.) Az 1940-es évek elején a templom freskóiból egy sorozatot adtak közre. Ezen a képeslapon a második boltmező bal oldalán lévő freskót láthatjuk, ahol Szent Erzsébet áll árvákkal, míg a sarokban egy koldus alakja tűnik fel. A két mellékoltár, a gyóntatószék és a neobarokk berendezési tárgyak is a templom díszei, amelyek a ferencesek pécsi műhelyében készültek.

 A set of the frescos of the church was issued at the beginning of the 1940s. This picture postcard features the fresco that is on the left side of the second bay and portays St. Elisabeth with orphans and a beggar in the corner. The two side-altars, the confessional and the new baroque furniture all are the ornaments of the church which were prepared in the workshop of the Franciscans in Pécs.

Hatvan. Újhatvani ferences templom belseje.
Az Egyház hódolata az Oltáriszentség előtt (fresco).

A Szent Mária mellékoltár

 (217.) A harmadik boltmező bal oldalán a Szent Péter bazilika sziluettje, az előtérben II. Pius pápa és udvartartása, valamint egy ferences barát áll. A mellékoltárok szobrai Máriahegyi (Krausz) János pesti mester készítette: a Mária-oltáron egy fából készült Mária-szobor, a bal oldalon 12 csillaggal körülvelt Szent Szűz egy földgömbön állva kígyóra tapos, illetve egy fából készült Szent József-szobor látható. A szobrokat a háború után Babos István restaurálta.

 On the left side of the third bay the fresco shows the silhouette of St Peter's Basilica with Pope Pius and his household, and a Franciscan friar standing in the foreground. The statues of the side-altars were prepared by sculptor János Máriahegyi (Krausz): a wooden Mary statue (surrounded with 12 stars, the Holy Virgin stands on a globe and steps on a snake) and a wooden St Joseph statue are on the Mary-altar. They were restored by István Babos after the war.

A Szent István Római Katolikus Templom

 (218.) Az első boltmező közepén és jobb oldalán, a szellőzőnyílást rejtő felhőzeten az angyalokkal körülvett Jézus áll, az egyik kezében kenyeret, míg a másik kezében rózsát tart. A lap érdekessége, hogy a freskó címét rosszul írták, ezért egy „díszítősorral” takarták le a hibás szöveget.

 Holding a piece of bread in one hand and a rose in the other, Jesus stands surrounded with angels in the middle and on the right side of the first bay where there are clouds hiding an air hole. It is interesting to mention that the fresco was given a wrong title that's why the incorrect text was covered by a decorative motif.

Hatvan. Újhelyi ferences templom belseje

*Újhelyi ferences templom belseje
Magyarok Nagyasszonya (fresco).*

 (219.) Az első boltmező bal oldali Magyarok Nagyasszonya freskóján egy körmenetet láthatunk, elől a Máriás lobogó, mögötte ferences szerzetesek a Szent Jobbot viszik. Ez a képeslap is segítséget jelentett 1946-ban Dénes Jenő restaurátornak, aki többéves munkával állította helyre a sérült freskókat.

 On the left side of the first bay we can see the fresco Virgin Mary of the Hungarian representing a procession on which the Mary-flag is in the front and there are Franciscan friars behind it carrying the Holy Right hand of St. Stephen. This picture postcard also helped a lot to restorer Jenő Dénes who started to restore the damaged frescos in 1946 and worked on them several years.

A Szent István Római Katolikus Templom

Hatvan. Újhatvani ferences templom belseje.

Kis Szent Terézke (fresco)

A vörösmárvány
szenteltvíztartó

 (220.) A negyedik boltmező bal oldalán lévő freskó Lisieux-i Kis Szent Terézt ábrázolja, aki felé puttók viszik a rózsát Jézustól. Azok az újhatvani tanulók, akik iskolájuk sérülése miatt a kolostorba jártak tanulni, utána sokáig emlegették, hogy a ferences szerzetesek szerény reggelivel várták őket, és délelőttönként hittant tanítottak, délutánonként énekkart szerveztek a számukra. A szegény sorsú gyerekek számára még adományokat is gyűjtöttek.

 The fresco on the left side of the fourth bay portrays Saint Therese of Lisieux with puttos bringing roses to her from Jesus. The pupils who lived in Újhatvan and once had their lessons in the monastery because their school got damaged during the war often spoke that the Franciscan friars had waited for them each morning with a small breakfast and they had taught religion in the mornings and organized a chorus in the afternoons to them.

Hatvan. Újhatvani ferences templom orgonaszíntere.

Török Gyula

 (221.) Az 1940-es években készült képeslapon a templom orgonája látható. A kiváló hangszer mind a mai napig szolgálja a híveket. Azt viszont kevesen tudják, hogy a II. világháborús front közeledtekor Török Gyula tanár leszerelte a 68 sípos orgonát, és saját otthonának pincéjében rejtette el, így vészelte át a bombázást, és menekült meg a pusztulástól. 1947. június 7-8-án Hatvanban tartották az Eucharisztikus Napokat, melynek egyik rendezője Páter Dr. Zentai Marcellin rendfőnök volt.

 The organ of the church features on this postcard made in the 1940s. This excellent instrument still works. Only a few people know that teacher Gyula Török dismantled it during World War II, when the front was approaching, and hid it at his own cellar to protect the instrument from the bombs and devastation. The Eucharistic Days were held in Hatvan on 7 and 8 June 1947, and one of the organizers of the event was Marcellin Zentai, superior of the order.

A Szent István Római Katolikus Templom

A Szent István szobor

Hatvan. Őjhalmi Szent Ferenc-rendi Lourdesi barlang.

 (222.) A templomkertben látható a „Szűzanya fogadószobája”, vagyis a lourdesi kőbarlang kicsinyített mása, amelyet 1934-ben építettek a hívek egy hónapi munkával – a franciaországi zarándokhely mintájára – a településen önálló székfűkertészetet létesítő Neckuen Horst irányításával. A Hatvany-családtól már kilépett főkertész – akit haláláig „székfűkirálynak” hívtak – ebben az időben már jól beszélt magyarul, és nevét is magyarosította Nyíres Jánosra.

 The „reception room” of the Blessed Virgin Mary, i.e. the reproduction of the cave of Lourdes reduced in size is in the garden of the church, which was prepared by the congregation in 1934 under the direction of Neckuen Horst who established his own carnation nursery in town. By this time, the carnation-king, as he was called in his life, had resigned his head gardener's post at Hatvany family, had spoken good Hungarian and had taken the Hungarian name János Nyíres.

Hatvan. Őjhalmi Ferences templom.

 (223.) 1950. június 19-i ÁVO-s pogrom, és a szerzetesek védelmére kelt és kitelepített 48 vasutas család mementója a templom falán 1990-ben felavatott emléktábla, amely közli, hogy „A FÉRFIAKAT RECSKRE ÉS MÁS INTERNÁLÓ TÁBOROKBA, CSALÁDJUKAT A HORTOBÁGY TANYAVILÁGÁBA” internálták. A templomban 1992-ben két emléktáblát helyeztek el, az egyiket P. Kriszten Rafael házfőnök, a másikat P. Lukács László Pelbárt vértanú szerzetes tiszteletére.

 Unveiled on the side of the church in 1990, the memorial plaque commemorates the pogrom of the state security authorities of 19 June 1950, and the fact that 48 families of railway workers were relocated because they wanted to stand up for the Franciscan monks. The text reads on the plaque: „THE MEN TO RECSK AND OTHER INTERNMENT CAMPS WHILE THEIR FAMILIES TO THE FARMSTEADS OF HORTOBÁGY”. Two memorial plaques were placed in the church in 1992, one to the honour of superior Rafael P. Kriszten and the other to the honour of Lukács László P. Pelbárt, a martyr-monk.